

Švėkšnos „Saulės“ gimnazija

Adresas: Sodo 1, Švėkšna, Šilutės raj.

Faksas: 844148353

Telefonas: 844148353

IVa klasės mokinės

Viktorijos Kinčiūtės

Projektas - rašinys

„Žydų Holokaustas Švėkšnoje“

Projekto vadovas: Alfonsas Šimkus

37065682239+

vilkenai@gmail.com

Švėkšna, 2011 m. gegužė 3 d .

Žydų Holokaustas Švėkšnoje

Antrojo pasaulinio karo pirmosiomis dienomis Lietuvoje prasidėjo, pasak Adolfo Hitlerio, masinis „gelbėjimas“ nuo žydų. Jis juos laikė nešvariais, žemiausios rasės žmonėmis.

1941m. viduryje okupuotose SSRS teritorijose naciai pradėjo nuteikinti vietos gyventojus prieš žydus. Vokiečiai ragino žmones neapsipirkinėti žydiškose parduotuvėse, įsakė žydams prie viršutinių drabužių prisisiūti šešiakampes žvaigždes, uždraudė jiems vaikščioti gatvėmis, pirkti maistą, prekiauti savo parduotuvėse.

Švėkšnos miestelis yra nedidelis, bet su turtinga praeitimi. Prieš vokiečių okupaciją, čia gyveno apie 400 žydų šeimų. Jie sudarė daugumą miestelio gyventojų, todėl plėtojo prekybą, amatus, sveikatos apsaugą ir statybą, turėjo savo sinagogą, mokyklą, organizacijas ir aktyviai dalyvavo

miestelio gyvenime. Žydų kilmės žmonės stengėsi išsaugoti savo kalbą, tikėjimą, išlaikyti gerus santykius su vietiniais. Jie buvo pakantūs ir geri žmonės: nepykdavo, kai juos apstumdydavo, pasakydavo piktesnį žodį. Jei kas nors neturėdavo pinigų maistui ar būtiniams daiktams, duodavo skolon. Pirmieji neramumai ir išpuoliai prieš žydus prasidėjo 1939m., bet ne Švėkšnoje, o Žemaičių Naumiestyje. Jų metu keletas pasipiktinusių vietos prekybininkų išdaužė žydų parduotuvių langus, derva išteplojo duris.

1941m. birželio 22d. pasitraukus rusams Švėkšną užėmė vokiečiai. Iki to laiko žydai jautiesi saugiai, nes manė, jog Rusija nugalės Vokietiją.

Švėkšnoje prieš žydus prasidėjo įvairios represijos ir pogromai. Prijaučiantys vokiečiams lietuviai buvo vadinami baltaraiščiais. Jie keršijo žydams už tai, kad jie, dirbdamai komunistams, atiminėdavo iš lietuvių grūdus.

1941m. birželio 27 d., penktadienį, vokiečiai įsakė žydus - senolius, moteris ir vaikus bei vyrus, suvaryti į atskirą kvartalą – getą. Šis nedidelis Švėkšnos getas buvo tarp sinagogos, Siaurosios ir Žydų (dabartinės J. Maciejausko) gatvių. Gete su žydais buvo elgiamasi žiauriai, šešios šeimos buvo susigrūstos į vienus namus. Žydai badavo, patyrė psichologinį ir fizinį smurtą. Galvose jiems išskusdavo kryžius, kuriuos vadino „Lausenstrasse“ – utėlių alėja, todėl vokiečiai šaipydavosi .

1941birželio 28 d. 120 stipresni vyrai buvo atskirti nuo šeimų ir sunkvežimiais išvežti į Vokietijos karo belaisvių darbo stovyklą Macikuose prie Šilutės. Ten jie kasė griovius, dirbo žvyro karjeruose. Seniai, moterys ir vaikai 1941 m. rugsėjo 20 d. buvo išvežti sušaudyti už 6 km. nuo Švėkšnos esančiame Inkaklių miškelyje. 1958 m. aukų vieta buvo aptverta ir pastatytas paminklas.

Senieji Švėkšnos gyventojai su ašaromis akyse papasakojo kaip vyko ši žiauri egzekucija. „Tada buvau jaunas vaikinys, tačiau atmintyje išliko tie baisūs įvykiai. Žydus šaudė baltaraiščiai lietuviai. Tai buvo neapsakomai žiauru. Buvo baisu žinoti, kad mūsų tautiečiai tokie žiaurūs. Man atmintyje įstrigo tai, kad, gailint šovinių, maži vaikai buvo nužudomi trenkiant jų galveles vieną į kitą...“ – pasakojo švėkšniškis Zenonas Toleikis.

1927m. gimęs Domas Ūselis, gyvenantis Šiaulių kaime netoli Švėkšnos, pasakojo: „Mama parėjusi iš miestelio prasarė, kad jau rengiamasi sušaudyti žydus. Ji verkė ir klausė už ką su jais šitaip žiauriai elgiasi. Nors buvau dar mažas, bet tą dieną prisimenu gerai. Buvo baisu žiūrėti kaip juos mašina veža į žudynių vietą. Mašina vairavo Kasparavičius Feliksas, nes jam buvo įsakyta valdžios. Žydus šaudė mūsiškiai. Jiems buvo atiduoti kai kurie žydų daiktai. Vokiečiai nešaudė. Be to, jie norėjo parodyti, kad su žydais susidorojo patys lietuviai, todėl atvažiavę į šaudymo vietą, kur jau buvo išraustos duobės, jie surašė šaudžiusių lietuvių vardus, pavardes ir lapelius sudėję į „bonkę“ (butelį) įmetė į duobę kartu su žydais, taip parodydami, kad šaudė ne jie. Šito dalyko aš gerai nežinau, tik girdėjau iš savo draugo“!

Rūtos Penkauskaitės – Ciparienės atsiminimuose žydai buvo turtingi ir geri žmonės. Ji pasakojo: „Tada aš dar buvau nedidelė mergaitė, bet daug ką prisimenu lyg tai būtų nutikę vakar. Kai jau buvo suplanuotos žydų žudynės, žmonės buvo iškraustyti į Surinkiškių kaimą. Tuomet žydai

privalėjo prie rūbų prisisiūti geltonas šešiakampes žvaigždes, kad juos būtų galima atskirti. Jaunus ir stiprus vyrus vokiečiai išvežė į Vokietiją darbams, o seni žmonės, moterys ir vaikai buvo uždaryti į getą, kuris buvo miestelio centre. Jiems nebuvo duodama valgyti, tai švėkšniškiai nešdavo maistą paslapčia, nes, jei vokiečiai būtų pamatę, būtų nužudę.

Vieną vakarą tėtis grįžo iš miestelio ir pasakė, kad jau iškasta duobė žydams. Tą patį vakarą girdėjome baisų klyksmą. Klykė žydai, kurie suprato, kur juos vežė. Iš pradžių jie buvo apgauti, kad bus vežami pas artimuosius, bet mašinos pasuko iš kelio į mirties vietą... Tą lemtingą vakarą vėjas pūtė kaip tik link mūsų gyvenvietės, todėl girdėjome šūvius. Buvo neapsakomai klaiku.

Žydai buvo šaudomi nuogi, o jų rūbus ir kitus daiktus pasiėmė žudikai. Kitą rytą, po žudynių, mes, vaikai, nuėjome į tą siaubingą vietą ir pamatėme patį kraupiausią vaizdą gyvenime: duobė, kurioje buvo nužudyti žydai, buvo užversta žemėmis, tačiau iš po žemių kyšojo žmonių rankos ir kojos, kurios buvo apdraskytos laukinių žvėrių. Aplinkui mėtėsi suplėšytos nuotraukos...

Mane sukretė žmonių elgesys, nes du kartus jie buvo atkasę tą duobę, tikėdamiesi rasti kokių nors brangenybių ar auksinių dantų. Po keleto metų duobė buvo uždengta didelėmis plokštėmis, kad niekas nebeatkasinėtų. Turtingas žydas pasirūpino tuo, kad kapas būtų aptvertas tvorele, skyrė pinigų jos nudažymui bei paminklo pastatymui“.

Po šio žudynių miestelyje neliko žydų, tačiau ne vienam Švėkšnos mokyklos ir gimnazijos mokytojui teko rašyti pareiškimus, kad jie neturi žydiško kraujo.